

Helsingin kaupunki
Sosiaali- ja terveystieteiden virasto

Vanhusten palvelut -Helsinki

Arja Peiponen, VTL, THM, eMBA

Palvelualuejohtaja

Helsingin kaupunki

Sosiaali- ja terveystieteiden virasto

Helsinki

- Väestömäärä n. 600 000
- Yli 65 v n. 100 000
- Yli 75 v. 42 000
- Sosiaali- ja terveystoimi yhdistyi 2013 alusta
- Työntekijämäärä 15 000
- Budjetti reilu 2 miljardia euroa
- Ikääntyneiden palveluiden kokonaisuudesta huolehtii 4 palvelualueetta

Suunnittelun pohjaksi

- Vanhuslain ja muiden lakien velvoitteet
- Ikääntyneiden määrän kehitys
- Toimintakyky
- Eläkeläisten elinolot
- Taloudellinen tilanne
- Asuminen
- Ruotsinkielinen vanhusväestö
- Maahanmuuttajat
- Vanhusten palvelujen visio ja strategiset tavoitteet

Eläkeläisten elinolot

- Terveydentilan paraneminen on merkinnyt sitä, että yhä suurempi osa ikääntyvistä on toimintakykyisempiä ja aktiivisempia kuin aiemmat sukupolvet.
- Eläkkeelle siirtyminen parantaa itse arvioitua terveydentilaa, yleistä tyytyväisyyttä elämään ja jopa tyytyväisyyttä taloudelliseen tilanteeseen.
- Eläkejärjestelmien kehittymisen myötä palkkatyöstä eläkkeelle siirtyminen ei enää välttämättä merkitse rajua toimeentulon pudotusta.
- Alkoholinkäyttö on lisääntynyt etenkin 65–74-vuotiailla, ja raittiiden eläkeikäisten osuus on pienentynyt pitkällä aikavälillä.
- Palvelujen kysyntä tulee kasvamaan väestön ikääntyessä ja palvelutarpeiden kasautuessa myöhäisempään ikään
- Suuret ikäluokat ovat selvä muutossukupolvi
- Iäkkäämmät helsinkiläiset seuraavat aktiivisesti oman asuinalueensa tapahtumia ja ovat myös kiinnostuneita kaupunkisuunnittelusta.

Eläkeläisten elinolot

- Laki oikeuttaa kaikki palveluiden tarpeessa olevat saamaan kiireettömätkin palvelut viimeistään 3 kk:n kuluessa palvelutarpeen toteamisesta.
- Kotihoidossa käyntien määrä kasvaa, ja kotihoito kohdentuu runsaammin tukea tarvitseviin. Osa käynneistä siirretään virtuaalihoitokäynneiksi.
- Helsingissä neljä palvelualueita huolehtivat alueellisen palvelun kokonaisuudesta.
- Palvelualueilla on tavoitteena luoda pysyvät verkostot eri palvelujen ja toimintojen yhteistyönä, tavoitteena asiakkaan näkökulmasta yhtenäiset ja asiakaskohtaisesti räätälöidyt palvelut.
- Palveluseteleiden ja henkilökohtaisen budjetin käyttö laajenee.
- Virtuaalihoito ja erilaiset tekniset apuvälineet ja ratkaisut auttavat asiakasta ja henkilökuntaa arjen eri toiminnoissa.

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- **Vanhuspalveluohjelmat Helsingissä vuodesta 1994-2009**
  - Painopisteen siirtyminen avopalveluihin ja kotihoitoon tavoitetasolla. Ongelmana osittain se, ettei samanaikaisesti ole satsattu kotihoidon kehittämiseen, laitoshoidon purettaessa, vaan on haettu säästöjä.
- **Laitoshoidon rakenteiden ja sisällön muutos 1990 –luvun puolivälistä alkaen**
  - Kodinomaisen ympärivuorokautisen hoidon kehittäminen käynnistyy. Pitkäaikaisen psykiatrisen laitoshoidon (Nikkilä, Röykkä) lakkautus. Pitkäaikaisen vanhusten laitoshoidon peruskorjausten käynnistyminen. **Luopuminen tk- sairaala tyyppisestä toiminnasta, suurista potilashuoneista ym. Kodinomaisten toimintaympäristöjen luominen, satsaus hoitoympäristön laatuun.** Henkilöstön koulutus asiakaslähtöiseen hoitoon ja palveluun.
- **Palveluasumisen kehittämisohjelma 2003-**
  - Luopuminen vanhusten asuintaloista (12), jäljelle jäävien talojen (10) peruskorjaukset ja **muistisairaiden ryhmäkotitoiminnan rakentaminen.**

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- **Helsingin erityispiirteenä gerontologinen sosiaalityö** (kehittämishanke (2005-2007))
  - Gerontologisen sosiaalityön tavoitteena on vahvistaa vanhusten toimintakykyä, hyvinvointia, elinympäristöä, sosiaalisia olosuhteita ja yhteisöjen toimivuutta. **Gerontologinen sosiaalityö on luonteeltaan elämänhallintaa ja itsemääräämisoikeutta tukevaa muutostyötä.**
  - **Työvälineiden kehittäminen: Asiakasneuvonpito, voimavara- ja huolikartta, kuvastintyönohjauksellinen menetelmä, toiminnalliset ryhmät.**
  - Lähityön sosiaaliohjaajat (**etsivä työ**)
  - Hyvinvointia tukevat kotikäynnit 75+ ja 85 + ikäluokalle
- **Omaishoidon tukimuotojen kehittäminen**
  - Ensimmäinen omaishoidon toimintakeskus Helsinkiin 2004, nykyisin 4 keskusta, omaishoitovalmennus, omaishoidon tuen ohjaajat, omaishoidon kotiavustajat, palvelusetelit.

Palvelukeskustoiminnan kehittäminen

- Kaupungin **oman henkilökunnan toiminnan painopisteen siirtäminen eniten apua tarvitseviin** (ryhmätoiminnan kohteeksi syrjäytymisen uhatta olevat vanhuksat, masentuneet, yksinäiset, päihteitä käyttävät ja muistisairaatt)
- **Kivijalkaryhmät**

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- **Kotisairaanhoidon ja kotipalvelun yhdistyminen kotihoidoksi 2005**
- **Kotihoidon sisällön kehittäminen**
  - Lupaava kotihoito –hanke (2006-2009)
    - Kotihoidon tukiryhmät (pitkäaikaistyöttömät), arkiliikkumisen tuki, liikkumissopimus, vapaaehtoistyö, muistiasiakkaan hoitopolku, virtuaalikuntoutus, suun terveydenhoito, apteekin annosjakelu.
    - **Kotihoidon painopisteenä tällä hetkellä RAI, ravitsemus, lääkitys, kotikuntoutus, virtuaalihoito.**
- **Teknologian kehittäminen**
  - Pegasos mukana –toiminnanohjausjärjestelmä, **Kotihoidon ammattikuntarakenteen muutos**
  - Kotihoidon asiakaskunnan muutos vuosina 2005-2014
  - Tavoitteena sh/th osuus 20 % hoitohenkilökunnasta, jatkossa moniammatillinen tiimi: sosiaaliohjaajia, fysioterapeutteja ja toimintaterapeutteja tiimeissä?
  - **VOIMA** työvuorosuunnitteluhanke 3+3 työaikamalli
- **Kotihoidon palveluseteli** valmisteilla

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- **Välimuotoisten palveluiden kehittäminen käyntiin 2003**
  - Lyhytaikaishoidon tavoitteiden ja volyymin määrittely. Päiväsairaaloiminnasta luopuminen. Muistisairaiden päivätoiminnan kehittäminen.
- **Monipuolinen palvelukeskus -konseptin kehittäminen 2006**
  - Sosiaali- ja terveystoimen yhteinen työryhmä, toimintamallin kokeilu 2007-2009 Riistavuorella, arviointi- ja kuntoutustoiminnan käynnistäminen.
  - Monipuoliseen vanhustenkeskukseen kuuluu lähialueen ikäihmisten **kotona asumista tukevia avopalveluja** kuten
    - Palvelukeskus
    - Omaishoidon toimintakeskus
    - Päivätoiminta
    - Sosiaali- ja lähityö
- sekä **ympäri vuorokautisia palveluja** kuten
  - Lyhytaikaishoito
  - Arviointijaksot
  - Ryhmäasuminen
  - Palveluasuminen

Tavoitteena 12-14 monipuolista palvelukeskusta Helsinkiin (nyt 10)

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- Ympäri vuorokautisen hoidon sisällön kehittäminen monipuolisissa palvelukeskuksissa
- **Aging-in Place** –ajattelu
  - ratkaisut mahdollistavat sen, ettei ikääntyneen tarvitse muuttaa palvelutarpeiden muuttuessa
- **Aktiivinen arki**
  - Hoivaamisesta” yksilölliseen suunnitteluun ja ohjaamiseen
- **Arviointi- ja kuntoutustoiminta**
- **Kulttuurinen vanhustyö**
  - Kulttuurikeskuksen ja sosiaaliviraston yhteinen työntekijä v. 2009-
  - Kulttuurikaveri-hanke (2013-2014)
  - Uusi vapaaehtoistoiminnan muoto
  - Helsingin kulttuurikeskuksen ja sosiaali- ja terveysviraston yhteistyönä
  - Liikuntakaveri
    - Liikuntaviraston ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä
- **Teknologian kehitys** (tunnistavat lattiat, Elsi, virtuaalikuntoutus, birikerobottikokeilu ym.)

Palvelurakennemuutos Helsingissä

- Hyvinvointikeskukset 5-6 (terveys+ päihdepalvelut) Kalasatama 2017
- Perhekeskukset 4 (neuvola+ muut perheiden palvelut)
  - Uuden toimintakonseptin kokeilu 2016
- Monipuoliset palvelukeskukset 12-14 eri puolille Helsinkiä
  - Pääosin ikääntyneiden palvelut, jalkautuvat palvelut muualta

Palvelurakenteen muuttuminen

Palvelujen piirissä olevat 75-v täyttäneet Helsingissä vs. laatusuositus

	Tilanne 31.12.2012	Tilanne 31.9.2013	Helsingin tavoite 2014	Ero vs. tavoite 2014	Valtakunnallinen tavoite 2017
75+ väestö	40268	40941	41885	41885	45895
Kotona asuvien osuus	90,7 %	91 %	91,3 %	+0,3 % +126	91-92 %
Omaishoito *vuoden aikana	3,9 %* 1555	3,6 % 1463		5 %*	6-7 %*
Kotihoito -peittävyys -asiakkaat	12,4 % 4978	12,54 % 5134	13 % 5445	+0,46 % +311	13-14 %
Palveluasumi nen -peittävyys -asiakkaat	5,6 % 2265	6,1 % 2490	6,1 % 2555	0 % +65	6-7 %
Laitoshiito -peittävyys -asiakkaat	3,7 % 1499	2,9 % 1179	2,6 % 1089	-0,3 % -90	2-3 %

Kirjallisuus

- Engeström Y, Niemelä A-L, Nummijoki J, Nyman J: Lupaava kotihoito – Uusia toimintamalleja vanhustyöhön. PS-kustannus 2009.
- Eläkeläisten elinolot Helsingissä . Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2005/10
- Helsingin kaupungin vanhuspalveluohjelmat vuosina 1993-2009
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 2013.
- Liikanen H-L, Kaisla S, Viljaranta L: Gerontologisen sosiaalityön pioneerit kentällä. Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 12. 2007
- Palvelukeskustoiminnan kehittämisohjelma. Helsingin sosiaalivirasto 2003.

Kiitos!

